

Kodukeskkool

*Toimetajad: Julius Grüntal, Ernst Peterson,
Gustav Puu.*

*Toimetuse liikmed: Dr. O. Bekman, R. Gutman,
E. Kimmel, A. Kurvits, mag. phil. M. Meiusi,
V. Orav, V. Peet, Emma Peterson, H. Pezold,
P. Sepp, E. Susi, R. Stümper, H. Tehver, P. Viires
ja A. Üunapuu.*

I. klass

29. õppenädal

Eesti Hariduse Sõprade Seltsi väljaanne

Tallinnas, Estonia pst. 15

1933

1. Emakeel.

Keeleõpetus. Koostage § 149. põhjal peamuudete tabel IV pöördkonna sõnadest: *hindama, kuldama, kõlbama, algama, pelgama, lubjama, hakkama, näitama, süütama, viitama* (= juhatama millelegi), *puistama, laastama, neelama, keerama, ketrama, hülgama* (= ära põlgama), *hiilgama, kaebama, kaevama, karglema, vehklema, vähkrema.*

Vaadake tehtud tabelit ja tehke kokkuvõtte iga muute kohta. Pärast võrrelge järgnevaga.

ma-tegevusnimi on tugevas astmes, kahe-silbiline, -ma ees -a- või (-l)-e- (-re-).

da-tegevusnimi on nõrgas astmes, lõpul -a- järel alati -ta- (hinnata, kullata, kõlvata, alata, peljata, lubjata, hakata, näidata, süüdata, viidata, puistata, laastata, neelata, keerata, kedrata, hüljata, hiilata, kaevata, kaevata), -le- või -re- puhul aga -da (karelda, vehelda, väherda).

Kindla kõneviisi oleviku I pööre on alati tugevas astmes (hindan, kõlban, pelgan, lup-

jan, hakkas, viitan, ketran, hülgan, kaeban, kaevan, karglen, vähkren).

Kindla kõneviisi min. III pööre on alati tugevas astmes (hindas, kõlbas, algas, lupjas, hakkas, näitas, laastas, neelas, ketras, kaebas, kaevas, kargles, vehkles).

nud-kesksõna on nõrgas astmes nagu da-tegevusnimigi (hinnanud, kullanud, kõlvanud, alanud, peljanud, lubjanud, hakanud, näidanud, süüdanud, viidanud, puistanud, laastanud, neelanud, keeranud, kedranud, hüljanud, hiilunud, kaevanud, kaevanud, karelnud, vehelnud, vähernud).

kse-olevik on nõrgas astmes — -a-järel-takse, l või r järel -dakse: hinnatakse, kullatakse, kõlvatakse, alatakse, peljatakse, lubjatakse, hakatakse, süüdatakse, kedratatakse, hüljatakse, hiilatakse, kaevatakse (kohtusse), kaevatakse (maad), kareldakse, väherdakse).

tud-kesksõna on nõrgas astmes, -a-järel on -tud, l ja r järel -dud (hinnatud, alatud, peljatud, lubjatud, hakatud, kedratud, hüljatud, hiilatud, kaevatud, kareldud, väherdud).

Lugege läbi § 150 ja pidage meeles, mis seal on öeldud *mõtlemata* ja *ütlemata* vormide kohta. Millised vormid neil võivad esineda kahel kujul?

Pange tähele, mis on öeldud § 151 astmevahelduse kohta. Millised vormid esinevad pöörd sõnadel alati *tugevas*, millised alati *nõrgas* ja millised *vahel tugevas*, *vahel nõrgas*? — Millised käändsõna vormid (VI ja VII käändkonnas) on alati tugevas astmes, millised on vahel tugevas, vahel nõrgas?

Koostage § 152 põhjal võõrsõnade peamuudetest tabel ja märkige ära iga sõna juures kuulumine pöördkonda: *deklineerima*, *remonteerima*, *telefoneerima*, *konstrueerima* (= kokku seadma), *analüüsima*, *protokollima*, *remontima*, *telegraafima*, *poleerima*, *deklineerima*.

Vaadeldge tabelit ning tehke kokkuvõtte.

-eerima - lõpulised muutuvad nagu *veerima* (III pöördkond), *-eeruma* - lõpulised — nagu *murduma* (II pöördkond). *Remontima* jne. omavad tugevat da-tegevusnime ja nõrka k.-k.-v. olevikku (*remontida*—*remondin*, *telegraafida*—*telegraafin*). Seega kuuluvad ka III pöördkonda.

Kirjandus. Lugege läbi E. Petersoni „Kolonist.“ Pange tähele, kuidas kirjanik valmistab lugejat ette härra ilmumisele: isa on esiti täis usku oma õigusesse, poeg vihjab nende olukorrale ning kohtade müümisele, isal ongi tasakaal kadunud — vihastab ja hakkab jutustama enese väljaajamisest viiest kohast. Vanal

Madisel on sisemiselt (alateadvuslikult) teada *nõrk koht*, kuid te ei taha seda enesele tunnistada: tal *puudub paber*, et teda sealt kohalt keegi välja ei saa ajada. *Härra sõna* uskus vanasti eestlane; see on Madisel, kuid nüüd on uued ajad; ka seda ei taha Madis enesele lubada tunnistada. Kuuldus kohtade müümisest mõjub seda enam, et juba on nähtud ümbruskonnas *mulgi-moodi mehigi* liikumas. Nüüd ilmub härra ühes Karulaane metsavahi Jaagupiga (kirjeldage ning iseloomustage seda „rebast“ oma vihikus). Järgneb teiba kukutamine. — Millega seletada Madise tegu? Iseloomustage Madist.

Vaadolge jutu teist poolt ning kaaluge tõsielu seisukohalt härra ja Madise kõnelust ja vastastikuseid kingitusi.

Otsige jutust üles humoorikad kohad. Vaadolge ka muidu tema keelt. Jutustage sisu ja kandke ette palasid.

Kirjeldage oma vihikus renditalu pidaja viletsat olukorda. Lugege võimaluse korral veel sama kirjaniku „Ühe härja elulugu“.

Kirjanik Ernst Peterson (sünd. 29.IV—1868) on selle jutukese kirjutanud a. 1905. (Tuletage meelde toleaeegseid sündmusi). E. Peterson elab ja töötab praegu Tallinnas heas tervises.

2. Matemaatika.

Eelseisval nädalal asume uuele küsimusele — olenevusele, et nüüd võtta kokku mõningaid kogemusi ja valgustada matemaatiliselt tegelikuses igal sammul hulgana esinevaid tõsiasju. Kujundite uurimisel peatume veel kolmnurgal ja trapetsil. Teil tuleb läbi töötada RI lk. 125—129 ja NI § 58—59.

RI. Kõik ülesanded, mis siin esinevad, ei paku esimesel pilgul midagi uut; siiski paluksin Teid lahendada võimalikult kõik ülesanded, kuni neis peituv ja neid ühendav üldine idee torkab silma tüütuseni selgesti. Loodan, et koorite selle idee ise välja, kuid allpool peatun veidi tema juures, et kergendada kokkuvõtet ühtedele ning võimaldada kontrolli teistele. Olete vist juba harjunud sellega, et säärase ülesannete lahendamisel, nagu antud RI-es, tuleb ikka otsida vastust küsimusele: milline üldine idee on leidnud siin väljendust ja rakendust? Võib juhtuda, et ei leita igakord vastust sellele küsimusele. Siis tuleb kannatlikult töötada edasi, kuni saabub rahuldust ja rõõmu andev üldise tõe äratundmine. Tehnilisi raskusi Teile ma sel korral ei näe.

Lk. 126, ül. 5. Koostada h - S tabel tähendab täita kaheveeruline tabel, kus leiduvad h ja S

väärtused. Kõrguse h pikkuse mõõdate jooniselt ja S arvutate valemist $S = ah$, kus a on rööpküliliku alus. Joonisel on viimane küll märgitud 0,5-na, kuid teadmatuis mõõtühikuis; mõõtke ka viimane samades ühikuis (näit. mm-tes), milles mõõdate kõrgust.

Lk. 127, ül. 6. Viimane nõue selles ülesandes on tähelepanuväärt: mõõtsite mitme võrdkülgse kolmnurga kõrgused, nende hulgas ka säärase kolmnurkade omad, mille küljed on 4 cm ja 5 cm; joonestasite leitud andmete põhjal graafiku, mis kujutab kolmnurga kõrguse käiku külje pikkuse muutumisel; valmis graafiku põhjal võite nüüd leida samu andmeid, mis tabelis on, ja veel rida teisi: võite, näiteks, leida kõrguse pikkuse siis, kui külje pikkus on 4 cm, või kui külje pikkus on 5 cm või külje veel mõne teise pikkuse puhul; ülesanne nõuabki Teilt kõrguse pikkuse määramist juhul, kui külje pikkus on 4,7 cm. Säärast toimingut, kus graafikust määratakse suurus, mis varem pole mõõdetud ega arvutatud, kutsutakse *interpoolimiseks*. See eestistatud võõrsõna koosneb kahest sõnast: *inter* = vahel (kahe vahel) ja *polus*, millel mitu tähendust, üks neist on punkt. Interpoolimine seega otseselt tähendab vahepealse punkti määramist. Interpoolimise võimaluses peitub muu seas graafikute üks suur väärtus. Interpoolimist

võib toimetada ka ilma graafikuta erilise arvutamise abil tabeli andmetega, kuid sellega tutvume hiljem.

Ül. 7. Tasandada mõõtmissaadusi tähendab pikendada või lühendada mõnd lõiku graafikul, kui see lõik ei sobi oma naabritega. Niisugune mittesobimine võib olla puuduliku mõõtmise (ja mõõtmine on ikka puudulik!) tulemus.

Lk. 128, ül. 9. Nimetus m/sec ehk parem $\frac{\text{m}}{\text{sec}}$ on kiiruse nimetus ja loetakse „meetrit sekundis“.

Lk. 129, ül. 12. Andmed on vananenud. Võtke mõni värske ajaleht, kasutage seal leiduvat kursisedelit ja võrrelge olukorraga rahaturul kolme aasta eest.

Nüüd siis väike kokkuvõtt seekordseist ülesandeist.

On olemas kaht liiki suurusi: muutumatuid ehk jäävaid ja muutuvaid ehk muutujaid.

Leidub muutujate paare, mis nõnda seotud, et ühe suuruse muutumisel ka teine suurus muutub; sellist **k a a s m u u t u m i s t** põhjustavat seost kahe muutuja vahel nimetatakse **o l e n e v u s e k s**. Näiteks käidud tee pikkus **o l e n e b** kiirusest, sest kiiruse muutudes muutub ka samal ajal käidud tee pikkus; aga käidud tee pikkus **o l e n e b** ka ajast, sest aja muutudes, s. o. näit. käidud sekundite arvu muutudes muutub ka sama kiirusega käidud tee pikkus.

Eesti keeles on veel üks sõna — sõltuma, mis samuti väljendab seost kahe nähte vahel; näiteks võib öelda: loomisvõime sõltub andekusest. Ka siin on meil muutumisega tegemist: isesugused on andekused, isesugused on loomisvõimed. Kuid ei üht ega teist, s. o. ei andekust ega loomisvõimet saa meie suurustena kohelda, sest me ei mõista rahuldavalt mõõta kumbagi. Mõtte väljendamise selguse huvides oleks hea tarvitada sõna olenevus (olenema) ainult siis, kui tegemist on muutuvate suurustega, kõigil muil juhtumel aga tarvitada sõna sõltuvus (sõltuma).

Ühe suuruse olenemine teisest suurusest võib olla väga mitmesugune. Matemaatika üheks ülesandeks ongi uurida olenevust suuruste paarides, s. o. kirjeldada olenevust valemite, tabelite ja graafikute abil, jagada tüüpidesse olenevust ja avastada tunnuseid, mille põhjal võib ära tunda antud olenevuse kuuluvust ühte või teise tüüpi. Sellist uurimist oleme praegu alustanud.

Niis on Teile sel korral vist kõik jõupä-rane. Ühendage ülesande Nr. 128 tulemus paar rida kõrgemal (lk. 60) trükitud lausega ja pidage mõlemad meeles.

3. Loodusteadus.

Juur.

1. Juure ülesandeks on võtta taimetele toiteaineid ja kinnitada taim maa külge.

2. Juurte väliskujud. Sagedamini leidub looduses taimi, millel üks harunev jäme juur läheb maa sisse. See on peajuur külgejuurtega, nagu männil, hernel j. t. — joon. 48. Väga paljudel taimedel aga puudub peajuur. Juurestiku moodustab kimp peeni juuri nagu rukkil, sibulal; neid nim. narmasjuurteks — joon. 49.

Mõned taimed koguvad peajuuresse toidutagavara, nende peajuur muutub jämedaks, kas ümmarjaks, nagu kaalikal, naeril, või käävjaks nagu porgandil, petersellil; esimesi nim. naeris-, teisi porgandjuurteks.

Kuradikäpp kogub toitu kõrvaljuurtesse, jorjen — narmasjuurtesse. Need on muguljuured.

3. Juurte erilised ülesanded. a) Mõned taimed võtavad toitu juurte abil teistelt taimedelt, neid nimetatakse parasiittaimedeks. Säärased on võrm, robihein, silmarohi j. t nende juuri kutsutakse imijuurteks — joon. 51. b) Mõned taimed tarvitavad juuri ronimise vahendiks, näiteks peenevarreline luuderohi.

Sääraseid juuri nim. h a a r j u u r t e k s — joon. 50.

4. Lisajuured arenevad varre küljest. näiteks tekivad nad hõlpsasti sõstra ja paju okstel, kui neid hoitakse vees.

Vars.

1. Varre ülesandeks on viia valguse ja õhu kätte lehed, õied, viljad.

2. Varre kujud. a) Seemnest kasvanud püstiseisvat vart nimetatakse peateljeks ehk peavarreks, ta küljes arenevad oksad ehk külgteljed. b) Mõned varred on nõrgad, nad tarvitavad püstiajamiseks tugesid. Säärastest õppisime väänduvat (konnatatar) ja ronivat (hernes) vart. d) Mõned nõrgad varred lamavad maas; õppisime roomavat (maasikas, kollad) vart. e) Väline vorm on enamasti silindriline (kask), paljudel kandiline (kartul). Varre pind on enamasti sile, väga tihti ka sooneline. Kui sooned sügavad, siis nimetatakse seda vaoliseks.

3. Varre osad. Kohta, kuhu kinnitub leht, nimetatakse sõlmeks; sõlmede vahesid kutsutakse lülideks. Õõnsatel vartel on sõlmede kohad umbsed (rukkikõrrel). Lülide pikkus samal varrel on erinev.

4. Moondunud varred. a) juurikas. Mõnel taimel on osa vart maa all (sõnajalg,

kartul), sellesse korjab taim toidutagavara. Maaalust vart nim. juurikaks; juurikad lebavad rõhtsalt. Kartul kogub toidutagavara juurika otsmisse ossa, mida nim. mugulaks.

b) Kõitroad. Kurgil, kõrvitsal on mõned oksad (külgteljed) muutunud kõitraagudeks, millega haarab kinni tugedest. (Mitte vahetada hernega, sellel on kõitroad lehtedest).

d) Astlad. Mõnel taimel on osa oksid muutunud okasteks ehk astlateks: näit. okasviirpuul, türnpuul.

e) Vars niiskuse hoiukohana. Mõned kõrbetaimed, näit. kaktused, koguvad varresse vett niiskel ajal; seda tarvitavad põua aegadel. Nende varred on pehmed, lihakad; sääraстеomadustega kuivamaa taimi nim. lihaktaimedeks ehk sukulentideks.

f) Vars paljunemise vahendina. Kartulit paljundatakse mugulate, maasikat võrsete abil; sõnajalg, ülane j. t. liiguvad edasi juurika abil; sõstraid ja pajusid paljundatakse okste abil, sest neil on varresse peidetud juure pungad.

5. Varre arenemine. Vars areneb pungast. Pungas on varre alge, mida ümbritsevad lehe algmed.

Pungad tekivad ladva tipus (männil, tammel), neid nim. ladvapungadeks, ja

varre külgedel, lehtede kaenlas, viimaseid nim. külje ehk kaenlapungadeks. Paljudel puudel, nagu kask, širel j. t. ladvapunga ei teki, kuigi neil asuvad pungad tipu lähedal, on need küljepungad, sest nad on tekkinud lehtede kaenlas.

Lisapungad taimedel asuvad juurtel, nendest arenevad varred. Seda nägime kariakral; on veel paplil, põldohakal j. t.

6. Varre iga. Elukestvuse järele on varred ühe- ja mitmeastased. Üheaastased varred on pehmed, rohtsed; need on rohttaimed; mitmeastased puitunud — puud ja põõsad.

Puude iga on erinev: Ahvileivapuu arvatakse elavat 5000,, jugapuu — 3000, tamm — 2000, pärn — 1000, mänd — 600, paju 150 jne. aastat.

Tüve pikkus. Troopika metsades väänduvatel liaanidel ulatub see kuni 300 m; Austraalia eukaliptustel — 150 m; Ameerika sequoidel — 120 m; mändidel 50 m jne.

Kõige jämedamad puud on sequoid — kuni 12 meetrit läbimõõdus.

4. Ajalugu.

Rooma riigi jagunemine kahte ossa ja Lääne-Rooma riigi langemine. Ristiusu tõus. Germaanlased.

Vt. J. A. lk. 101—204.

Parandada lk 201 rida 17 ülalt: 434 p.o. 494.

5. Saksa keel.

Lb. Nr. 109. Der kluge Richter.

I. W. bedeutend — tähtis, suur; einnähen — sisseõmblema; er machte es bekannt — ta tegi selle teatavaks; bieten, bot, geboten; der Finder — leidja; daß er gefunden habe — ta olevat leidnud; das Päcklein — pakike; am Ende = endlich; die Behauptung — tõendus; seien gewesen — olevat olnud; behalten, behielt, behalten — endale jätma; dabei blieb es = so blieb es.

II Stellen Sie Fragen zu dieser Geschichte. Sch.: Wer hatte eine bedeutende Summe verloren? Wo war diese Geldsumme eingenäht? Was tat er? Was bot er dem ehrlichen Finder? Wer kam bald zum reichen Manne? Was sagte der ehrliche Finder? Wie sagte er es? Warum machte der reiche Mann auch ein

fröhliches Gesicht? Was tat er, während er das Geld zählte? Was sagte er dann? Was versicherte der ehrliche Finder? Zu wem kamen sie am Ende? Was sagten Sie vor dem Richter? Was schien der Richter schon zu kennen? Worüber ließ er sich von beiden eine feierliche Versicherung geben? Was für einen Ausspruch tat er dann? Wer sollte das Geld nehmen? Wie lange sollte der Finder das Geld behalten? Worauf sollte der reiche Mann geduldig warten?

Lb. Nr. 110. Die Rache des Elefanten.

I W. der Hausbewohner — majaelanik; umhergehen — jalutama; erscheinen, erschien, erschienen; um sie zu holen = um zu bekommen; stehen, stach, gestochen; abbrechen, brach ab, abgebrochen — (ära)murdma; wimmeln — kihisema; schlimm — halb, vihane.

II Asp. Franzose [fran'tso:zə], Elefant [e:lə'fant].

III Stellen Sie Fragen zur gelesenen Geschichte. Sch.: Wer hielt sich einen zahmen Elefanten? Wo lebte der Franzose? Was wurde dieser Elefant bald? Wo durfte der Elefant frei umhergehen? Wo erschien er gewöhnlich nach Tisch? Was ließ er sich von den Gästen geben? Was tat der Elefant

eines Tages wieder, als große Gesellschaft im Hause war? Warum steckte er seinen Rüssel aus? Was wollte einer der Herren nicht tun? Was tat der Herr, als der Elefant nicht von der Stelle ging? Was tat der Elefant nun? Wohin ging der Elefant, nachdem er seine Runde um den Tisch vollendet hatte? Was tat der Elefant im Garten? Wohin kehrte er dann zurück? Was tat er im Saal mit dem Baumzweig? Auf wessen Haupt schüttelte er nun die Ameisen? Womit war der Herr in kurzer Zeit bedeckt? Wohin krochen die Ameisen? Was tat der Herr? Half es? Was mußte der Herr endlich unter dem Lachen der Gesellschaft tun? Was befreite den Mann endlich von den schlimmen Tieren?

IV. Erzählen Sie diese Geschichte nach den gegebenen Fragen.

Lb. Nr. 111. Jackson.

I. W. kräftig = stark; aufmachen = ios-machen — lahti tegema; zum Ausgehen — väljaminemiseks; von selbst — iseenesest; allemal — igakord, ikka; abends = am Abend — õhtul, õhtuti; die Stube = das Zimmer; klagen — kaebama; mit — kaasa, ühes; geschlafen hatte er schon = geschlafen hatte er wohl (küll); 4. rida alt peab olema: er

wachte viel früher auf als wir, und fing dann an den tollsten Unfug zu treiben; Unfug treiben — vallatust tegema; einmal mußten wir wohl . . . nicht fest verschlossen = einmal hatten wir warscheinlich . . . nicht fest verschlossen; wir sahen ihn sitzen = wir sahen daß er saß; vergnügt = fröhlich; willst du wohl! — kas sa saad;! zwar — nimelt; riechen, roch, gerochen — nuusutama; mußten wir alles geschehen lassen = mußten wir alles erlauben — pidime kōik lubama (ei saanud takistada); rasen — viha pärast mārätsema; reißen, riß, gerissen; einschlagen, schlug ein, eingeschlagen — sisse lööma; der Rausch — pohmelus; der keinen Laut von sich gab = der ganz still war; weh tun — valutama, kahju olema; als wollte er sagen — nagu tahaks ta ütelda.

II Stellen Sie Fragen zur Geschichte, „Jackson“. Sch.: Wer war Jackson? Wie hatten die Kinder Jackson anfangs am Käfig befestigt? Warum war das nicht lange gegangen? Wann mußte Jackson in seinen Käfig? Was wußte Jackson, wenn alle Kinder zum Ausgehen fertig waren? Was tat er dann? Was bekam er dann allemal zum Trost? Warum brachten die Kinder den Käfig abends hinauf in die Schlafstube? Wie hatte man erst ver-

sucht ihn schlafen zu lassen? Warum ging das nicht? Was machte er, wenn er morgens früher aufwachte als die Kinder? Was war eines Morgens geschehen, als er auf den Arbeitstisch der Kinder gekommen war? Was taten die Kinder nun jeden Abend? Was hatten die Kinder wahrscheinlich einmal vergessen zu tun? Wovon wachten sie plötzlich am Morgen auf? Wo sahen sie Jackson sitzen? Was machte er auf dem Waschtische? Was tat Jackson als Hans ihn anrief (seinen Namen rief)? Was tat er, als Hans auf das Bett sprang? Wohin kletterte der Affe nun? Was hatte er im letzten Augenblick ergriffen? Was tat er nun mit der Flasche? Welch eine Flasche war es? Was tat die Mutter zuweilen mit dem Branntwein? Was tat Jackson, als Hans ihm zurief: „Das darfst du nicht!“ Was tat Jackson dann, als die Kinder ein großes Geschrei machten? Warum mußten die Kinder alles geschehen lassen? Was dachten sie? Was tat Jackson dann mit der leeren Flasche in der Hand? Wo fiel er endlich hin? Wer war durch den Lärm geweckt worden? Was sagte sie, als die Kinder ihr alles erzählt halten? Was tat die Mutter mit dem armen Jackson? Wie lag der kleine Affe in seinem Bette? Wie ging sein Atem? Wie sah er aus? Worauf warteten die

Kinder voller Angst? Wie wurde Jackson gegen Abend? Was tat er, als er endlich die Augen aufschlug? Wie stöhnte er? Was legte die Mutter ihm dann auf den Kopf? Wohinein (kuhu sisse) steckte sie ihm die Nase? Warum tat sie das? Wovor hat der Affe sich in Zukunft gehütet? Was tat Jackson, als die Kinder ihm am nächsten Tage dieselbe Branntweinflasche unter die Nase hielten?

III Erzählen Sie diese Geschichte nach den gegebenen Fragen.

6. Maateadus.

Sahara võtab enda alla Põhja-Aafrika valdava osa (umbes 8 milj. km²) ja on suurim kõrb maakeral.

Pinnaehituselt on Sahara mitmekesine. Siin esinevad kõrged mäed (Tibesti 3250 m), ulatuslikud kiltmaad, avarad madalmikud ja isegi mõned alamikud.

Kõrgematel aladel esinevad kalju ja kivi-rusu pinnasega kõrbed, kuna madalamates alades on valdavad liivakõrbed.

Kliima on Saharas äärmiselt kuiv ja sademeid esineb siin väga vähe. Temperatuuri amplituud on siin ööpäeval väga suur (päeval üle 40°C, öösel aga tihti alla 0°C).

Sademetevähesusest tingitult on ka taimkate õige kehv ja laiadel aladel puudub täielikult. Ainult sääli, kus põhjavesi lähedal ehk allikad esinevad, on taimestik lopsakas. Neid kohti nimetatakse oasideks.

Elanikke on Saharas halvade looduslike olude tõttu õige vähe (umbes 1 milj.). Nad asuvad peamiselt oasides ja neis mägismaa osades, kus niiskust rohkem.

Ülespidamise allikaks on peamiselt karjandus ja põllundus ning aiandus. Ka kaubandus ja isegi röövimine annab mõnedele suguharudele sissetulekut.

Poliitiliselt kuulub suurem läänepoolne osa Saharast Prantsusmaale, keskosa Itaaliale ja idaosa Egiptusele.

Egiptus (994.300 km² ja ligi 15 milj. el.) võtab enda alla Sahara kõrbe idaosa Niiluse jõe alamjooksul.

Et kliima siin samuti kuiv kui mujal Saharas, siis on inimeste olemine ainult seetõttu võimalik, et Niiluse jõgi ümbruse maid niisutab (Egiptus „Niiluse aed“).

Niiluseäärne niisutatav ala (Egiptus kitsamas mõttes) on väga tihedasti rahvastatud. Elanikkude suurema osa moodustavad fellahid (82%), muhamediusulised, siis kop-

tid (6,5%) vanade egiptlaste järeltulijad, ristiusulised. Ka leidub Egiptuses araablasi, kreeklasi, inglasi jt.

Peatuluallikaks on elanikkudele põlvlundus ja aiandus.

Egiptus on Inglise mõju all seisev kuningriik.

Tähtsamad linnad on Kairo (1,1 milj. el.) pealinn, Aleksandria (580.000 el.), Port Said 105.000 el. jt.

Vastutav toimetaja: K. A. Herman.

Väljaandja: Eesti Hariduse Sõprade Selts

Firma J. Ratassepp'a trükk, Tallinnas.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR